

PM 2008: RIV (Dnr 323-1101/2008)

Framtidsvägen - en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27) **Remiss från Utbildningsdepartementet**

Borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen "Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola" överlämnas och återopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

Utbildningsdepartementet har för yttrande remitterat *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*. Gymnasieutredningen redovisas i sammanfattning i *bilaga 2*.

Regeringen beslutade den 1 februari 2007 att tillkalla en särskild utredare för att lämna förslag till en reformerad gymnasieskola. Utredningen föreslår 19 treåriga nationella program, 14 yrkesförberedande och fem högskoleförberedande, med en gemensam grundstruktur. Programmen föreslås innehålla färre valbara alternativ, vilket innebär en tydlig och definierbar nivå och en nationell likvärdig gymnasial utbildning.

Utredningen föreslår också att behörighetskraven till gymnasieskolan skärps från dagens tre ämnen till åtta för yrkesförberedande program och tolv för högskoleförberedande program. Gymnasieutbildningarna föreslås leda till yrkesexamen eller högskoleförberedande examen. Utredningen föreslår vidare att preparandår, individuella alternativ och en programintroduktion ersätter nuvarande individuella programmet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Mina synpunkter

Sverige ska erbjuda sina ungdomar en utbildning i världsklass. En reformerad gymnasieskola är av avgörande betydelse för framtiden. Yrkesutbildningarna behöver förnyas och utvecklas för att möta såväl ungdomarnas som arbetsmarkandens behov av utbildningar som fokuserar på yrkeskunskaper. De högskoleförberedande utbildningarna måste utvecklas för att bättre förbereda studenterna för högre studier. De elever som av olika skäl inte uppnår behörighet till gymnasiet behöver fler och tydligare vägar till studier och arbete än vad dagens individuella program erbjuder.

Gymnasieutredningen erbjuder på ett stort antal punkter lösningar på de utmaningar som dagens gymnasieskola står inför. Utredningens förslag innebär att yrkes-

utbildningar och högskoleförberedande utbildningar renodlas i högre grad än i dagens gymnasieskola. De gymnasiegemensamma ämnena har stor betydelse för att ge alla ungdomar en gemensam kunskapsbas inom språk, matematik och allmänorienterande ämnen.

Utredningen föreslår en kraftfull minskning när det gäller utbudet av lokala kurser. Detta är i grunden mycket positivt. Det är emellertid av yttersta vikt att Stockholms stad även i framtiden kan erbjuda olika former av spetsutbildningar i gymnasieskolan, exempelvis inom matematik och språk. Skolverkets beslut om kursutformning bör i detta avseende ge skolor möjligheter att fortsätta ett redan utvecklat arbete.

Utredningens förslag innebär också att behörighetskraven skärps på samtliga utbildningar. Förslaget innebär att de elever som börjar gymnasiet står bättre rustade att klara utbildningen.

Det individuella programmet har i alltför stor utsträckning blivit en återvändsgränd för många skolungdomar. Att avskaffa det individuella programmet är en av de mest nödvändiga delarna av en ny gymnasiereform. Jag ställer mig därför mycket positiv till utredningens förslag om införandet av ett preparandår inom ramen för skolformen grundskolan, jämte införandet av programintroduktion samt individuellt alternativ. Preparandåret bör inte innebära att eleven går om årskurs nio i grundskolan, utan måste planeras utifrån elevens individuella behov.

Införandet av den nya gymnasieskolan kommer med all sannolikhet att kräva resurser. Utbildning av examensansvariga lärare, införandet av det fyraåriga teknikprogrammet, påbyggnadsår för elever på yrkesprogram och de nya lärlingsutbildningarna är exempel på reformer som innebär ökade kostnader för skolhuvudmannen. Även kraven på vuxenutbildningen kan komma att öka och därmed kostnaderna för denna.

Avslutningsvis kan jag konstatera att Stockholms stad redan nu tar avgörande steg i riktning mot den nya gymnasieskola som skisseras i utredningen. Från och med höstterminen 2008 erbjuds eleverna vid en rad yrkesprogram den nya lärlingsutbildningen. Samtidigt startar en profilklass i matematik för högpresterande elever inom ramen för det naturvetenskapliga programmet. En utredning pågår om hur det individuella programmet kan ersättas av ett tionde skolår.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande

1. Som svar på remissen "Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola" överlämnas och återopas denna promemoria.
2. Protokollet i detta ärende förklaras omedelbart justerat.

Stockholm den 13 augusti 2008

LOTTA EDHOLM

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola (SOU 2008:27)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden *Roger Mogert* (s), *Yvonne Ruwaida* (mp) och *Ann-Margarethe Livh* (v) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Delvis godkänna föredragande borgarråds förslag till beslut
2. Därutöver anföra följande.

Förslaget till en förändrad gymnasieskola kommer att leda till minskade möjligheter för många elever. Barn och ungas väg genom livet ska slås fast i tidigare ålder, för att sedan vara den enda vägen att gå, utan möjlighet att ändra sig. Det finns problem i gymnasieskolan och delvis visar utredningen på möjliga åtgärder för att komma till rätta med dem. Men sen finns det också problem i utredningen som behöver kastas ljus på, så att inga kortsiktiga reformer kastas in bara för att det låter bra.

Utredningen saknar generellt konsekvensanalyser av sina förslag. En grundläggande utgångspunkt i förslaget är att gymnasiets yrkesprogram kopplas starkare till näringslivet på såväl lokal som på nationell nivå. Detta är bra, men det är en illusion att näringslivet är så effektivt på att förutspå det framtida behovet av arbetskraft. Här saknas helt perspektivet av livslångt lärande och att vi alla måste vara inställda på att byta yrke ett antal gånger under livet. Vi behöver mera generella utbildningar, även på yrkesprogrammen.

Vi ställer oss också frågande till utredningens andra utgångspunkt, om ökad statlig styrning. Det föreslås att lokala kurser skall försvinna samt att särskilda lokala program endast skall tillåtas endast om de godkänns av näringslivet eller högskolan. Detta behöver inte vara dåligt, men det saknas en analys och argumentation om hur de lokalt anpassade programmen och lokala kurserna har fungerat, vad som har varit bra och vad som skulle behöva ändras ur såväl huvudmannaperspektiv, lärar- och elevperspektiv. Förslaget skall gälla såväl kommunala som fristående skolor, vilket på intet sätt konsekvensanalyseras i förslaget.

Den tredje huvudpelaren i utredningen handlar om att eleverna måste välja tidigt, redan i årskurs 8 och gör det svårt att välja om. Förslaget kräver godkänt i åtta ämnen för att komma in på yrkesprogrammen och i tolv ämnen för högskoleförberedande programmen. C:a 20% av eleverna på nuvarande Individuella Programmet skall även i framtiden ha ett individuellt alternativ (IA), men det bli mycket svårare att få detta alternativ jämfört med dagens IV. Skillnaderna i programstrukturen kommer att vara så mycket mera olika än idag att det blir betydligt svårare att byta under gymnasietiden. Det nuvarande systemet innebär en mycket större valfrihet för alla elever, oavsett vilken bakgrund man har, att bestämma sig för det gymnasieprogram man finner bäst.

Med det nya systemet kommer fler elever att inte få gymnasiebehörighet till alla program, trots att de har de kunskaper som krävs för att klara programmet. Politik riktad till unga människor måste ha sin utgångspunkt i möjligheter, förutsättningar och en andra chans. Detta saknas i utredningen.

Möjligheten till ett livslångt lärande försämrats kraftigt om förslaget till ny gymnasieskola går igenom. Om du väljer yrkesprogram i framtiden kommer du inte att nå kunskapskraven för högskolebehörighet i svenska och engelska (dock i religion och historia). Det är inte acceptabelt. I Stockholm vill vi att våra elever ska utvecklas till världsmedborgare. Utredningen föreslår undanta just engelska och svenska från elever måste te sig mycket märkligt i ett land där vi hela tiden diskuterar våra möjligheter att hävda sig i en globaliserad värld.

För att nå högskolebehörigheten på ett yrkesprogram måste du utnyttja hela ditt individuella val och dessutom läsa 300 poäng mer än på de högskoleförberedande programmen. Alla gymnasieelever ska efter gymnasiet ha en grundläggande högskolebehörighet som möjliggör att de kan läsa vidare. De elever som läser yrkesförberedande- eller lärlingsprogram ska ha samma rätt till detta som de som läser studieförberedande program. En utökat yrkesprogram kan inte ske på bekostnad av minskad behörighet till högskola och universitet.

Frågan är också vilka konsekvenser förslaget om att yrkesprogrammen inte når högskolebehörigheten kommer att få. Alla vill inte in på högskolan, men högskolebehörigheten hand-

lar mera om att nå en specifik kunskapsnivå som även näringslivet efterfrågar, och ha en mer stabil grund att stå på när livet som vuxen kallar.

Utredningens positiva sidor, en normaliserad bättre kontakt med näringslivet, obligatoriska krav på praktik och ökad press på grundskolan att nå sina mål balanserar inte alls alla de mycket allvarliga avstegen från målet om ett livslångt lärande, den ensidiga inriktningen på näringslivets och högskolans dagsaktuella krav, nedmonteringen av den lokala valfriheten, samt kravet på mycket tidiga definitiva val för eleverna. Denna utredning för inte svensk gymnasieskola framåt, in i framtiden, utan bakåt, både ur svenskt och internationellt perspektiv.

ÄRENDET

Utbildningsdepartementet har för yttrande remitterat *Framtidsvägen – en reformerad gymnasieskola*. Utredningen redovisas i *bilaga 2*.

Regeringen beslutade den 1 februari 2007 att tillkalla en särskild utredare för att lämna förslag till en reformerad gymnasieskola. Utredningen föreslår 19 treåriga nationella program, 14 yrkesförberedande och fem högskoleförberedande, med en gemensam grundstruktur. Programmen föreslås innehålla färre valbara alternativ, vilket innebär en tydlig och definierbar nivå och en nationell likvärdig gymnasial utbildning.

Utredningen föreslår också att behörighetskraven till gymnasieskolan skärps från dagens tre ämnen till åtta för yrkesförberedande program och tolv för högskoleförberedande program. Gymnasieutbildningarna föreslås leda till yrkesexamen eller högskoleförberedande examen. Utredningen föreslår vidare att preparandår, individuella alternativ och en programintroduktion ersätter nuvarande individuella programmet.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 16 juni 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är positiv till utredningens förslag om en förändrad gymnasieskola. Framför allt förslaget om yrkesutbildningar med en examen, yrkesplatsförlagt lärande och lärlingsutbildning är bra. Stadsledningskontoret delar utredningens uppfattning om att tydliga, profilerade yrkesutbildningar som svarar mot branschens krav ger förutsättningar för en snabbare övergång från skola till arbetsliv. Kontoret delar också utredningens uppfattning om att en bättre information till eleverna, genom bland annat studie- och yrkesvägledning är angelägen.

Stadsledningskontoret ser däremot en risk i en allt för snabb utbyggnad av de yrkesinriktade utbildningarna då det redan i dag är svårt att anställa behöriga yrkeslärare. Det är därför nödvändigt med särskilda medel för utbildning av de obehöriga yrkeslärarna.

Staden har en hög ambition för att eleverna i grundskolan ska uppnå målen. Särskilda satsningar görs för att andelen med godkända betyg i kärnämnen ska öka. Utredningens förslag om bland annat ökade krav för behörighet till gymnasiet och preparandår inom grundskolans ram innebär att en ytterligare ambitionsökning för grundskolans alla skolår är nödvändig.

Stadsledningskontoret kan konstatera att genomförandet av den nya gymnasieskolan kräver resurser. Kontoret delar därför inte utredningens bedömning om att kommunsektorns kostnader inte kommer att öka då förslagen samtidigt innebär besparingar för kommunerna. Till exempel kan införandet av examen och krav på examensansvariga lärare uppskattas till mellan 20 och 30 mnkr för bara de gymnasieskolor som staden är huvudman för. Andra exempel på kostnader för kommunerna är påbyggnadsåret för elever på yrkesprogrammet för högskolebehörighet och det fjärde året inom teknikområdet. Resurser är också nödvändiga för utbildning av lärare och handledare samt ersättning till lärlingsarbetsplatser och arbetsplatsförlagd utbildning. Preparandår, individuellt alternativ och programintroduktion som ersätter det individuella programmet kräver omfattande resurser och insatser av social och

pedagogisk karaktär. För att genomföra reformen om den nya gymnasieskolan krävs också en satsning på skolledare och pedagogisk personal. Även kraven på vuxenutbildningen kan komma att öka och därmed även kostnaderna för denna.

Stadsledningskontoret vill framhålla vikten av och särskilt poängtera att kommunerna måste ges bästa förutsättningar genom resurser och planering för att genomföra den nya gymnasieskolan. Utredningens förslag innebär en ambitionshöjning, för både grundskolan och gymnasieskolan, med nya uppgifter som får konsekvenser för kommunernas ekonomi och verksamhet varför finansieringsprincipen är tillämplig. Stadsledningskontoret förutsätter att utbildningsdepartementet i den vidare beredningen av förslaget beaktar de ekonomiska konsekvenserna.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2008 följande

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på betänkandet.

2. Utbildningsnämnden anför därutöver:

Sverige ska erbjuda sina ungdomar en utbildning i världsklass. En reformerad gymnasieskola är av avgörande betydelse för framtiden. Yrkesutbildningarna behöver förnyas och utvecklas för att möta såväl ungdomarnas som arbetsmarkandens behov av utbildningar som fokuserar på yrkeskunskaper. De högskoleförberedande utbildningarna måste utvecklas för att bättre förbereda studenterna för högre studier. De elever som av olika skäl inte uppnår behörighet till gymnasiet behöver fler och tydligare vägar till studier och arbete än vad dagens individuella program erbjuder.

Gymnasieutredningen erbjuder på ett stort antal punkter lösningar på de utmaningar som dagens gymnasieskola står inför. Utredningens förslag innebär att yrkesutbildningar och högskoleförberedande utbildningar renodlas i högre grad än i dagens gymnasieskola. De gymnasiegemensamma ämnena har stor betydelse för att ge alla ungdomar en gemensam kunskapsbas inom språk, matematik och allmänorienterande ämnen.

Utredningens förslag om 600 poäng gymnasiegemensamma ämnen, samt den inbördes poängfördelningen mellan de 8 ämnen som föreslås, anser vi vara välavvägt. Även de förslag kring APL som presenteras i utredningen anser vi vara väl avvägda.

Utredningens förslag innebär också att behörighetskraven skärps på samtliga utbildningar. Vi ställer oss positiva till förslaget som innebär att de elever som börjar gymnasiet står bättre rustade att klara utbildningen. Vi anser också att utredningens förslag till skilda behörighetskrav för olika program är välavvägt.

Slutligen vill vi understryka betydelsen av latin som obligatoriskt ämne på programmet för estetik och humaniora, inriktning språk. Kunskaper i latin är av grundläggande betydelse för förståelsen för en lång rad moderna språk. Vi välkomnar utredningens förslag att göra latinet obligatoriskt på denna programinriktning.

Reservation anfördes av Roger Mogert (s), Per Olsson (mp) och Inger Stark (v), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 3 juni 2008 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen ställer sig generellt positiv till förslaget till en förändrad gymnasieskola. Utredningen saknar förslag som beaktar den ökade globaliseringen och internationaliseringen som skolan idag befinner sig i. Inte heller berör utredningen frågeställningar kring hållbar utveckling. Dessa aspekter borde i högre utsträckning ha funnits som underlag för de framlagda förslagen. För att genomföra en stor reform som denna måste en extra satsning göras på de ledare som finns idag och på hur ett ledarskap ska utformas i framtiden för skolledare och pedagogisk personal.

Förvaltningen vill framföra följande synpunkter varav några utgår från ett storstadsperspektiv.

Utredningen pekar på den osäkra framtid man vet att ungdomar som ej fullföljer gymnasieskolan går till mötes. För att få den bästa effekten av skolans organisation måste det fortsättningsvis finnas adekvata alternativ för dem som inte kan klara av ett nationellt program eller ej tillhör särskolan. Skolans organisation kan inte bortse från att idag går större delen av en årskull vidare till gymnasiet.

Förvaltningen anser att det är av yttersta vikt att Stockholm kan erbjuda olika former av spetsutbildningar t ex engelskspråkiga. Skolverkets beslut om kursutformning måste ge skolan möjligheter att fortsätta redan utvecklat samarbete.

Den föreslagna förändringen av APU anser förvaltningen kommer att bidra till att ge gymnasieskolorna ett incitament till att tillsammans med branscherna ordna kvalificerade platser för ungdomarna. Förvaltningen anser att APL i någon form bör ingå även i de studieförberedande programmen. Även elever på dessa program kan ha god användning av att få möjlighet till APL.

Förvaltningen ser positivt på införandet av ett preparandår inom ramen för skolformen grundskolan. Preparandåret bör inte innebära att eleven går om årskurs nio i grundskolan, utan måste planeras utifrån elevens individuella behov. Förvaltningen anser också att den höjda behörighetsnivån är positiv för eleverna. Elever med låga intagningspoäng ges möjligheter inom ramen för det individuella alternativet.

Förvaltningen ställer sig positiv till införandet av en form av gymnasieexamen. Målen blir mer liktydiga över landet och mellan kommunala skolor och friskolor. Avnämarna ökar på detta sätt sina möjligheter att utvärdera gymnasieskolan. Det är då viktigt att kunskapen och information om examensmålen blir kända. Förvaltningen ser dessutom positivt på införandet av examensansvariga lärare.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag beträffande vuxenutbildningen. Viktigt är dock att man utformar tydliga övergångsregler, som skapar en rättssäkerhet för elever. Både de som finns inom vuxenutbildningen idag och för de elever som kommer att genomgå den nya gymnasieutbildningen. Det är också viktigt att vuxenutbildningen renodlas i förhållande till Påbyggnadsutbildning (PU) och Kvalificerad yrkesutbildning (KY). Om eleven ska erbjudas möjlighet att studera inom den kommunala vuxenutbildningen måste eleven också ges möjligheter att finansiera hela sin studiegång (inklusive en högskoleutbildning) genom olika former av studiestöd.

Förvaltningen vill framhålla vikten av att ekonomiska resurser ställs till förfogande för att kunna genomföra de många förslag till förändringar som utredaren har framfört.

Resurser kommer att behövas för bland annat följande insatser:

- En utökning av grundskolan med ett år (preparandår)
- Utbildning av examensansvariga lärare
- Utökning och förändring av program
- Införande av ett fjärde gymnasieår inom teknikområdet
- Utökning av studie- och yrkesvägledning
- Utveckling och genomförande av Lärlingsutbildning
- Ersättning för APL
- Utbildning av skolledare och pedagogisk personal

RESERVATIONER M.M.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Roger Mogert (s), Per Olsson (mp) och Inger Stark (v) enligt följande

att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut
samt att därutöver anföras

Förslaget till en förändrad gymnasieskola kommer att leda till minskade möjligheter för många elever. Barn och ungas väg genom livet ska slås fast i tidigare ålder, för att sedan vara den enda vägen att gå, utan möjlighet att ändra sig. Det finns problem i gymnasieskolan och delvis visar utredningen på möjliga åtgärder för att komma till rätta med dem. Men sen finns det också problem i utredningen som behöver kastas ljus på, så att inga kortsiktiga reformer kastas in bara för att det låter bra.

Utredningen saknar generellt konsekvensanalyser av sina förslag. En grundläggande utgångspunkt i förslaget är att gymnasiet yrkesprogram kopplas starkare till näringslivet på såväl lokal som på nationell nivå. Detta är bra, men det är en illusion att näringslivet är så effektivt på att förutspå det framtida behovet av arbetskraft. Här saknas helt perspektivet av livslångt lärande och att vi alla måste vara inställda på att byta yrke ett antal gånger under livet. Vi behöver mera generella utbildningar, även på yrkesprogrammen.

Vi ställer oss också frågande till utredningens andra utgångspunkt, om ökad statlig styrning. Det föreslås att lokala kurser skall försvinna samt att särskilda lokala program endast skall tillåtas endast om de godkänns av näringslivet eller högskolan. Detta behöver inte vara dåligt, men det saknas en analys och argumentation om hur de lokalt anpassade programmen och lokala kurserna har fungerat, vad som har varit bra och vad som skulle behöva ändras ur såväl huvudmannaperspektiv, lärar- och elevperspektiv. Förslaget skall gälla såväl kommunala som fristående skolor, vilket på intet sätt konsekvensanalyseras i förslaget.

Den tredje huvudpelaren i utredningen handlar om att eleverna måste välja tidigt, redan i årskurs 8 och gör det svårt att välja om. Förslaget kräver godkänt i åtta ämnen för att komma in på yrkesprogrammen och i tolv ämnen för högskoleförberedande programmen. C:a 20% av eleverna på nuvarande Individuella Programmet skall även i framtiden ha ett individuellt alternativ (IA), men det bli mycket svårare att få detta alternativ jämfört med dagens IV. Skillnaderna i programstrukturen kommer att vara så mycket mera olika än idag att det blir betydligt svårare att byta under gymnasietiden. Det nuvarande systemet innebär en mycket större valfrihet för alla elever, oavsett vilken bakgrund man har, att bestämma sig för det gymnasieprogram man finner bäst

Med det nya systemet kommer fler elever att inte få gymnasiebehörighet till alla program, trots att de har de kunskaper som krävs för att klara programmet. Politik riktad till unga människor måste ha sin utgångspunkt i möjligheter, förutsättningar och en andra chans. Detta saknas i utredningen.

Möjligheten till ett livslångt lärande försämrats kraftigt om förslaget till ny gymnasieskola går igenom. Om du väljer yrkesprogram i framtiden kommer du inte att nå kunskapskraven för högskolebehörighet i svenska och engelska (dock i religion och historia). Det är inte acceptabelt. I Stockholm vill vi att våra elever ska utvecklas till världsmedborgare. Utredningen föreslår undanta just engelska och svenska från elever måste te sig mycket märkligt i ett land där vi hela tiden diskuterar våra möjligheter att hävda sig i en globaliserad värld.

För att nå högskolebehörigheten på ett yrkesprogram måste du utnyttja hela ditt individuella val och dessutom läsa 300 poäng mer än på de högskoleförberedande programmen. Alla gymnasieelever ska efter gymnasiet ha en grundläggande högskolebehörighet som möjliggör att de kan läsa vidare. De elever som läser yrkesförberedande- eller lärlingsprogram ska ha

samma rätt till detta som de som läser studieförberedande program. En utökat yrkesprogram kan inte ske på bekostnad av minskad behörighet till högskola och universitet.

Frågan är också vilka konsekvenser förslaget om att yrkesprogrammen inte når högskolebehörigheten kommer att få. Alla vill inte in på högskolan, men högskolebehörigheten handlar mera om att nå en specifik kunskapsnivå som även näringslivet efterfrågar, och ha en mer stabil grund att stå på när livet som vuxen kallar.

Utredningens positiva sidor, en normaliserad bättre kontakt med näringslivet, obligatoriska krav på praktik och ökad press på grundskolan att nå sina mål balanserar inte alls alla de mycket allvarliga avstegen från målet om ett livslångt lärande, den ensidiga inriktningen på näringslivets och högskolans dagsaktuella krav, nedmonteringen av den lokala valfriheten, samt kravet på mycket tidiga definitiva val för eleverna. Denna utredning för inte svensk gymnasieskola framåt, in i framtiden, utan bakåt, både ur svenskt och internationellt perspektiv.